

ГРУНТОЗНАВСТВО ТА ЗЕМЛЕРОБСТВО

УДК 631.147:634.71

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ МАЛИНИ В УКРАЇНІ

Т.Т. Куцина

студентка 6-го курсу, група АГР-61м, навчально-науковий інститут агроєкології та землеустрою

Науковий керівник – к.с.-г.н, доцент С. С. Трушева

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті оцінюється ситуація в Україні та країнах ЄС щодо ринку органічних ягід взагалі та малини зокрема. Аналізуються перспективи збільшення площ в країні під органічною малиною. Наголошується на небезпеці перевиробництва органічної малини в найближчі роки.

Ключові слова: органічна малина, ягідники, органічний сертифікат, ринок органічної продукції.

В статье оценивается ситуация в Украине и странах ЕС относительно рынка органических ягод в целом и малины в частности. Анализируются перспективы увеличения площадей в стране под органической малиной. Отмечается опасность перепроизводства органической малины в ближайшие годы.

Ключевые слова: органическая малина, ягодники, органический сертификат, рынок органической продукции.

The article estimates the situation in Ukraine and the EU countries about the organic berries market in general and raspberries in particular. The perspectives for increasing in the country the organic raspberries areas are analyzed. The danger of overproduction of organic raspberries in the coming years is noted.

Keywords: organic raspberry, berries, organic certificate, organic market.

В останні роки в усьому світі значно зріс попит на ягоди. За останні 10 років обсяги продажу ягід зросли в декілька разів. Ягоди є невід'ємною складовою раціону здорового харчування. І це – головний фактор збільшення їхнього світового попиту. Тенденції до здорового харчування населення планети, а також різні експертні думки щодо корисності споживання ягід протягом усього року, стимулюють їх загальний обсяг вирощування і переробки. Це, в свою чергу, призвело до збільшення попиту на ягідну продукцію: кисломолочна продукція, кондитерська і т.д. Надалі очікується, що тренд здорового харчування не знизить свого впливу, тому можна очікувати збереження підвищеного попиту на ягоди і ягодовміщуючу продукцію, особливо органічну [1].

На думку експертів в Україні є всі передумови для розвитку органічного агровиробництва. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства Україна займає 11-те місце в Європі та 20-те в світі за загальною площею сільськогосподарських угідь, сертифікованих як органічні. У той же час, у 2018 р. площа вітчизняних сертифікованих органічних сільгоспугідь становила лише 0,9% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення. Слід зауважити, що органічне виробництво з'явилося і

розвивається в Україні під впливом попиту на продукцію органічного сільського господарства з боку ринків країн ЄС. Адже, європейський ринок більш платоспроможний, ніж український, особливо коли йдеться про реалізацію дорогої органічної продукції [2].

За даними Федерації органічного руху України в 2017 р. загальна сума експорту органічної продукції з України перевищила 65 млн євро. У структурі експорту переважали зернові, бобові, олійні, крім того набирає популярності вирощування нішевих культур, зокрема ягід [2].

Отже, основною метою статті є аналіз сучасного стану експортного ринку органічної малини в Україні та перспектив його зростання шляхом збільшення площ під цією органічною ягодою.

За офіційними даними виробництво ягід в Україні щорічно збільшується на 4%. Передусім – це малі господарства. 90% органічних ягідних плантацій в Україні мають площу не більше 10 га, а найбільша в Україні органічна ягідна плантація – 85 га. Зростанню інтересу до органічного ягідництва в Україні сприяють кілька факторів. Перш за все – це високий попит на світовому ринку і висока прибутковість вирощування ягоди на експорт завдяки низькій вартості робочої сили. Розрахунки Organic Business School показують, що навіть за врожайності 6 т/га органічний ягідник починає приносити прибуток вже на 2-й рік, а окупається за 4 роки. Це стосується, зокрема, плантацій малини та ожини [3].

За даними директора єдиного вітчизняного органу сертифікації «Органік Стандарт» С. Галашевського кількість сертифікованих операторів органічного ягідного виробництва в Україні наближається до сотні. Лідирує за популярністю серед культур малина (51 виробник із загальною площею понад 280 га), 19 операторів вирощують суниці садові на загальній площі трохи більше як 25 га. Таку саму площу займають насадження лохини, яку виробляють 10 органічних господарств. По шість виробників займаються ожиною та смородиною на площі 15 та 5 га відповідно [4].

Кліматичні умови і традиції вирощування ягід призвели до того, що лідерами в вирощуванні малини є Польща, Росія, США, Мексика і Сербія. На ці країни припадає 76,2% світового обсягу вирощування малини. Слідом за ними з 4% від світового обсягу йде Україна.

Пріоритетними ринками збуту ягід для українського виробника є Європа, країни Близького Сходу та Китай. Особливим попитом у Європі користується заморожені органічна малина та суниця, а у Сполучених Штатах – ожина. У період з липня 2017 року по січень 2018 року Україна експортувала майже 8 тис. тонн замороженої малини. Фактично, малина вперше замінила чорницю в рейтингу найбільш експортованих заморожених ягід. Для порівняння, замороженої чорниці було експортовано трохи менше 7 тис. тонн, суниці садової 2,5 тис. тонн, а вишні 1,5 тис. тонн [5].

Фермери наразі зосереджуються не на літніх, а на ремонтантних сортах малини, які ідуть на заморозку, адже вони дають змогу отримувати врожай двічі на рік, що є більш вигідним для ведення бізнесу. Найбільш поширеними ремонтантними сортами в Україні є: Полка, Джоан Джей, Хімба Топ, Зюгана та інші.

На основі біохімічних складників, що характеризують харчові цінності, плоди ягідних культур, у т.ч. й малини, поділяють на десертні (з підвищеним вмістом біологічно активних речовин) та сировинні (з вмістом пектинів в межах або більше 1%).

За результатами досліджень, проведених в Інституті садівництва НААН України розроблена карта придатності регіонів України для вирощування малини та смородини чорної (рисунок). При цьому вчені базувалися не лише на показниках якості плодів ягідних культур, вирощених у різних регіонах України, але й на придатності ґрунтів для їх виробництва [6].

Зокрема, на думку науковців, на Поліссі для ягідників кращою є група опідзолених ґрунтів, зокрема, чорноземи, темно-сірі, сірі та ясно-сірі, здебільшого легкосуглинкового та частково супіщаного гранулометричного складу. В Лісостеповій зоні до них додаються опідзолені легко-, середньо- та важкосуглинкові, у Степу – незасолені лучно-чорноземні і чорноземно-лучні з рівнем підґрунтових вод від поверхні не ближче 1 м.

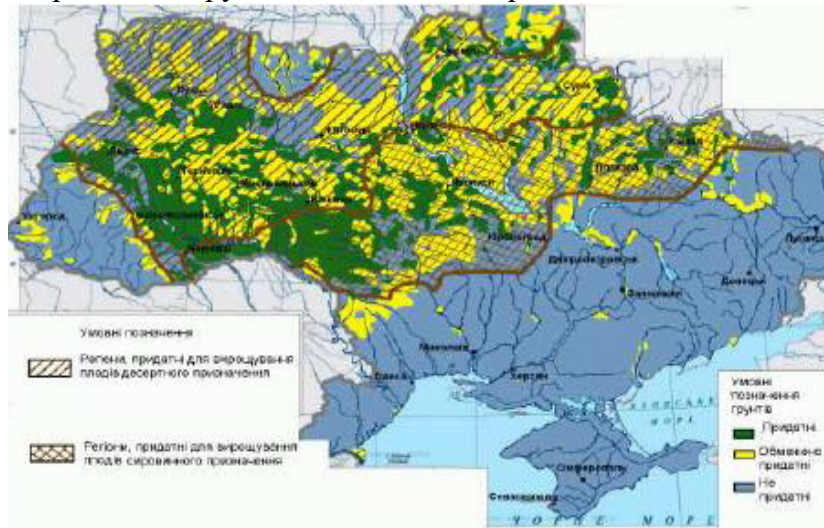


Рисунок. Карта придатності регіонів України для вирощування малини та смородини чорної [6]

Малина найкраще росте на легких суглинках та супісках зі слабко кислою реакцією, погано – на ґрунтах з надлишком карбонату натрію. Для вирощування малини, кращими є сірі лісові ґрунти, які можуть забезпечити урожайність 5,9 т/га. Добрими є також чорноземи типові. На таких ґрунтах можна отримати 6,7 т/га малини. Середньою є придатність ґрунтів торф'яних, дерново-підзолистих і чорноземів звичайних.

Зіставлення кліматичних і ґрунтових умов, в яких формуються показники якості плодів цільового призначення, дало змогу науковцям Інституту садівництва визначити області України, де слід розміщувати найбільші площі насаджень ягідних культур, зокрема, малини, плоди якої споживатимуться у свіжому вигляді. Зокрема, значні площі є на півночі Вінницької, у Хмельницькій та Житомирській областях. Сировинні насадження у великих масштабах можна створювати на півдні Вінницької, Київської областей, на півночі Черкаської, Полтавської та Харківської областей. Непридатними для вирощування малини, як видно з вищенаведеного рисунка, виявилися південні та східні регіони України, оскільки малина є досить вологолюбною культурою [6].

У цілому, як стверджують експерти, Україна має досить високий потенціал для вирощування сертифікованої органічної малини, оскільки:

- у країнах ЄС дефіцит земель, придатних для органічного вирощування малини та інших ягід;
- в Україні наявний великий земельний банк, що відповідає вимогам органічного агровиробництва;
- українські ягоди мають кращі смакові характеристики у порівнянні з європейськими у зв'язку з добрими ґрунтово-кліматичними умовами;
- в Україні відсутні квоти й адміністративні обмеження на експорт ягоди;
- обсяг експорту забезпечують не великі холдинги, а в основному невеликі господарства.

З одного боку, можна констатувати, що ринок органічних ягід в Україні знаходиться на стадії формування і є досить перспективним. На сьогоднішній день найбільш популярна у

фермерів малина. Мінімум 80% фермерів, які займаються органічним виробництвом ягід, включають в структуру виробництва саме малину. Приблизно 30% господарств будують свій бізнес виключно на малині.

З іншого боку, така динаміка досить небезпечна, бо вже в найближчі роки не виключене перевиробництво органічної малини, тоді як потреба в інших ягодах на внутрішньому ринку так і не буде закрыта. Як стверджують експерти, вже сьогодні вітчизняні виробники замороженої ягоди мають певні проблеми з реалізацією саме замороженої малини, оскільки її запаси є досить великими тоді, як інші заморожені ягоди майже повністю були розпродані ще до початку 2019 року [7].

Справа в тому, що малиновий бізнес Європи переживає серйозну кризу. Польща, другий після Сербії найбільший експортер малини в світі, третій рік поспіль потерпає від зниження закупівельних цін. Причому витрати на виробництво зростають, робоча сила дорожчає, а робочих рук для збирання малини катастрофічно не вистачає. Багато фермерів говорять про те, що за таких цін збирати малину просто не вигідно. Тому у 2019 р., на думку багатьох учасників ринку, і Польща, і Сербія можуть втратити до 15-20% площ малини, якщо ціни на ягоду не вирівняються [7].

Зараз в польських групах виробників малини активно готуються акції щодо блокування роботи підприємств із заморожування малини, яких звинувачують у тому, що вони занижують ціни, розуміючи, що у них є можливість закупити дешевшу малину в Україні. Сербські фермери виступили з підтримкою польських колег.

Голова Незалежної профспілки польських фермерів «Солідарність» Тереза Халас наголосила, що безкоштовна комплексна допомога для створення плантацій малини в Україні (включаючи саджанці найкращої якості, засоби захисту рослин, безкоштовну професійну консультаційну допомогу) в рамках проекту «Західноукраїнський садівничо-городницький кооператив» призводить до погіршення цінової ситуації на ринку і ставить українських фермерів у привілейоване становище порівняно із польськими фермерами. У відповідь – МЗС Польщі відмовилося надавати субсидії на створення плантацій малини в Україні [8].

Отже, закупівельні ціни на малину для заморозки вже впали до \$ 0,73-0,82 за кг, і це на самому початку сезону 2019–2020. В Україні ж, яку польські садівники звинувачують в своїх бідах, ситуація ще складніша. Навіть в роздріб вже можна знайти малину по \$ 0,70-0,80 за кг, а закупівельні ціни на малину підприємств по заморожуванню вже впали набагато нижче цього рівня. Українським виробникам в цій ситуації доводиться складніше всіх. Адже при низькій врожайності витрати на прибирання одного кілограма зростають кратно зниженню продуктивності.

Чим закінчиться ця криза, зараз передбачити досить складно. Швидше за все, в 2019 році відбудеться масштабне скорочення виробництва малини в усіх основних країнах-виробниках.

1. Аналіз ринку ягід України. 2018 рік. Про-консалтинг. URL: <http://www.pro-consulting.com.ua> (дата звернення: 06.04.2019). 2. Федерація органічного руху України. URL: <http://www.organic.com.ua> (дата звернення: 06.04.2019). 3. За врожайності 6 т/га органічний ягідник окуповується за 4 роки. Головні аграрні новини. URL: <http://www.agronews.com.ua> (дата звернення: 07.04.2019). 4. Країна малини. Про Агро щодня. URL: <http://www.agroday.com.ua> (дата звернення: 07.04.2019). 5. Чи легко стати мільйонером на вирощуванні малини в Україні? Інфо-Шувар. URL: <http://www.shuvar.com.ua> (дата звернення: 06.04.2019). 6. Шевчук Л. М. Обґрунтування придатності регіонів України для вирощування плодів ягідних культур цільового використання. *Садівництво*. 2014. Вип. 68. С.97–102. 7. 2019 року може відбутися масштабне скорочення виробництва малини. Пропозиція. URL: <http://www.propozitsiya.com.ua> (дата звернення: 07.04.2019). 8. Польща боїться української малини. Інфоіндустрія. URL: <http://infoindustria.com.ua> (дата звернення: 06.04.2019).